

MOLNÁR LÁSZLÓ*

Győry Tibor orvostörténész irathagyatéka

Nádudvari Győry Tibor (1869–1938) neve közismert az orvostörténelemmel, illetve a felsőoktatástörténettel foglalkozók körében. Talán mégsem érdektelen pályafutásának rövid felvillantása, mielőtt rátérnénk a hagyatéék részletezésére. Budapesten született evangélikus értelmiségi dzsenti családban. Édesapja, sőt nagyapja is mérnök volt a vasútnál. Orvostudományi oklevelét 1894. április 14-én szerezte a pesti orvoskaron. Rövid ideig a II. sz. Belklinikán dolgozott Kétly professzor (1839–1927) mellett, majd több, mint 3 évig a Rókus kórházban Székács Béla főorvos osztályán. Közben 1895-ben középiskolai egészségügy-tanári képesítést szerzett. Ezután a Magyar Állami Gépgyár és a Posta Betegsegélyező Pénztár kerületi orvosa lett. Ez idő tájt fordult érdeklődése az orvostörténelem felé. Egészen pontosan 1898-ban, a düsseldorfi orvostörténelmi kiállításon, amely igen nagy hatást gyakorolt rá.

1900-ra több kisebb tanulmány mellett már két nagyobb munkája is elkészült. Forrásgyűjteménye a „*Magyarország orvosi bibliográfiája 1472–1899*” és a „*Morbus hungaricus*”. 1902-ben az orvostörténelem tárgykörében magántanári habilitációt nyert a pesti orvoskaron. Tárgyát 1905-től 1928-ig adta elő az Állatorvosi Főiskolán. 1906-ban a Semmelweis-émlékünnepségek egyik fő szervezője. Ezek keretében került sor Semmelweis szobrának felállítására, valamint az utca elnevezésére. Gyakorlatilag ő ismertette el a külfölddel Semmelweis elsőségét a gyermekágyi láz kórokának felfedezésében, valamint bizonyította addig gyakran vitatott magyar származását. Párhuzamosan megjelentette Semmelweis összes művét, először Jénában, majd itthon is. Addigi működését az orvosi kar 1918-ban rendkívüli tanári címmel honorálta.

1919 végén került a Népjóléti Minisztériumba, a közegészségügyi osztály élére, és innen vonult nyugdíjba 1934-ben mint helyettes államtitkár. 1926-ban címzetes egyetemi tanár lett az orvosi karon. 1928-tól a Pesti Egyetem közelgő 300 éves jubileumára készülve kezdett módszereken és átfogó igényekkel foglalkozni az orvosi kar történetével. A mű 1936-ban jelent meg az ismert négykötetes egyetemtörténet részeként. Ez egyben élete utolsó nagy munkája, melynek elismerésül a fakultás nyilvános rendes tanárává választotta. 1938. január 9-én érte a halál. Akaratának megfelelően könyvtára, iratai és képgyűjteménye az orvoskar tanártestületi könyvtárába került. Az utóbbi kettőt ma a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Levéltára őrzi.

A csaknem 6 iratfolyómétert kitevő, páratlanul gazdag anyagot négy nagyobb egységre bon-

* Semmelweis Orvostudományi Egyetem Levéltára, 1085 Budapest, Üllői út 26.

tottuk. Az első állagba az iratokat soroltuk, 10 doboznyi terjedelemben. Így a személyes jellegű iratokat, úgymint különböző kinevezési okmányok, oklevelek (orvosi, a hegedű tanszék elvégzéséről szóló, egyesületek, külföldi akadémiák tagságáról stb.). Egyik legérdekesebb egy 1915-ben, a cs. és kir. 3. sz. Haditartalék Kórházban kelt elismerő oklevél, melyet 58 betege írt alá. Ugyanis Győry az I. világháború alatt törzsorvosként katonai szolgálatot teljesített, egy ideig mint kórházparancsnok. Külön csomókat képeznek a katonai szolgálattal, az orvoskarral, valamint egyesületekkel kapcsolatos iratok, hivatali levelezés. Érdekes naplójegyzeteket is találni a proletárdiktatúra idejéből. Ekkor rövidebb ideig letartóztatásban is volt, sőt egyik pártfogója egy levélben arról is tudósít, hogy megkínózták.

A személyi iratokhoz hasonlóan terjedelmes sorozatot képeznek a Stefánia Szegény-gyermekekórház Szövetséghez és a gyermekvédelemhez kapcsolódó anyagok. Szerencsés kiegészítése ez az I. sz. Gyermekklinika (az egykori Stefánia Szegény-gyermekekórházban) sajnos igen töredékesen fennmaradt iratanyagának. Egy egész dobozt tesznek ki a nemzetközi orvos- és orvostörténeti kongresszusokkal kapcsolatos iratok. Közülük is a legemlékezetesebb rendezvény a Német Orvos- és Természettudománytörténeti Társaság nemzetközi kongresszusa, melyet Győry 60. születésnapja tiszteletére Budapesten tartottak 1929 szeptemberében. Ez volt az első alkalom, hogy e társaság átlépte Németország határait. Ebben Győry személyes érdemei és széles német kapcsolatai mellett nagy szerepe volt a társaság alapítójához és elnökéhez, *Karl Sudhoff*hoz (1853–1938) fűződő, már ekkor is több évtizedre visszatekintő barátságnak.

Találni iratokat még ebben az állagban érettségi elnökségekkel, magántanári habilitációk bírálataival, a már akkor tervezett egyetemi múzeum létesítésével, illetve az 1935-ös egyetemi jubileummal kapcsolatban.

A második állag talán a legizgalmasabb, ez tartalmazza ugyanis Győry igen kiterjedt, 1880–1937 közötti levelezését, összesen kilenc doboz terjedelemben. Ebből négyet tesz ki az idegen nyelven folytatott levelezés, mely túlnyomórészt természetesen német, de van köztük francia, olasz és angol nyelvű is. E többesres halmaz közül igyekeztünk elkülöníteni mindazokat, akiktől egynél több levél származott. Így az idegen nyelvű részben összesen 95 partnert tudtunk azonosítani.

A leggazdagabb sorozat a Karl Sudhoffal folytatott levelezés, mely 1898-tól 1937-ig több, mint 350 levelet tartalmaz. Ehhez jönnek még a Győry által Sudhoffhoz írott levelek másolatai, melyeket a közelmúltban kaptunk meg a wolfenbütteli Herzog August Bibliothektől, ahol Sudhoff hagyatékát őrzik. A német kollégák jelen pillanatban már előkészületeket tettek e levelezés kiadására. Sajnos az ottani sorozat csak 1914-től indul, így ez az igen érdekes levélváltás nem egészen teljes.

Kiterjedt levelezés folyt más német orvostörténészekkel is, akik többnyire Sudhoff köréhez tartoztak. Így *Walter von Brunn* (1876–1952), *Ernst Darmstaedter*, *Paul Diepgen* (1878–1966), *Wilhelm Haberling* (1871–1940), *Romanus Johannes Schaefer* (1866–?), vagy *Henry Ernest Sigerist* (1891–1957). A levélírók nagy többsége német illetőségű, de akad mellettük cseh, román, osztrák, olasz, lengyel, amerikai, francia is. Érdekesség, hogy Győry a magyar *Elischer Gyulával* (1846–1909) is németül levelezett.

A magyar nyelvű levelezésben 36 olyan partnert találtunk, akitől egynél több levél származik. Itt a legterjedelmesebb a debreceni gyermekgyógyász tanárral, *Szontágh Félixszel* (1859–1929) folytatott több, mint két évtizedes levelezés. Hasonlóan hosszú időszakot ölel fel a szintén közismert orvostörténésszel, *Kossa Gyulával* (1865–1944) való kapcsolat, aki az Állatorvosi Főiskolán tanártársa is volt. A hosszú névsorban olyan nevek találhatók még, mint a sebésztanár *Bakay Lajos* (1880–1959), a fiatalon elhunyt makói orvostörténész *Bálint-Nagy István* (1893–1931), *Bársony János* (1860–1926), *Bókay János* (1892–1961), *Grósz Emil* (1865–1941), *Kollarits Jenő*, *Korányi Sándor* (1866–1944), a kolozsvári orvostörténész *Pataki Jenő* (1857–1944), *Schaffer Károly* (1864–1939), vagy a szülésztanár *Tauffer Vilmos* (1851–1934). Nem szerepel a részletes raktári jegyzékben, mivel csak egy-egy levelet találtunk tőlük: *Eötvös Loránd* (1848–1919), *Pauler Ákos* (1876–1933), *Domanovszky Sándor* (1877–1955), *Szekfü Gyula* (1883–1955) és *Eckhardt Ferenc* (1885–1957).

